

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА

Педагогічний факультет

Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

СИЛАБУС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ
СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Освітня програма «Соціальна робота»

Спеціальність І 10 Соціальна робота та консультування

Галузь знань І Охорона здоров'я та соціальне забезпечення

Затверджено на засіданні кафедри

Протокол № 1 від 26 серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025 р.

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Соціальна робота з людьми похилого віку
Викладач	Сабат Надія Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
Контактний телефон викладача	+380969424163
Е-mail викладача	nadiya.sabat@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	очний / заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ECTS, 90 год
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	очні консультації: згідно розкладу консультацій

2. Анотація до навчальної дисципліни

Предметом вивчення навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти знань, умінь та компетенцій, необхідних для ефективної роботи з людьми похилого віку в соціальній сфері. Розглядаються теоретичні основи геронтології, соціально-психологічні особливості старіння, правові та етичні аспекти надання соціальних послуг.

Курс охоплює питання організації соціальної підтримки літніх людей, методи соціальної роботи в умовах державних і недержавних установ, підходи до профілактики соціального відчуження й самотності, підвищення якості життя осіб похилого віку. Особлива увага приділяється принципам активного довголіття, соціальної адаптації, психологічної підтримки та міжпоколінної взаємодії.

Вивчення дисципліни сприятиме підготовці фахівців, здатних надавати комплексну допомогу людям похилого віку, сприяючи їх соціальній інтеграції, збереженню власної гідності.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Мета курсу – охарактеризувати основні економічні, соціальні та психологічні проблеми, з якими зіштовхуються люди похилого віку. Ознайомити здобувачів освіти з концептуальними принципами, напрямками та особливостями соціальної роботи з людьми похилого віку. Розкрити зміст, а також різновиди соціальної допомоги стосовно даної категорії суспільства.

Завдання курсу:

- охарактеризувати основні проблеми людей похилого віку в сучасній Україні;
- з'ясувати сутність соціально-педагогічних та психологічних потреб людини

похилого віку;

– розглянути принципи та напрями соціальної роботи з людьми похилого віку;

– проаналізувати значення поняття «соціальна допомога», «соціальна підтримка» та її форми;

– визначити форми, шляхи та напрями соціальної роботи з людьми похилого віку;

– сприяти набуттю здобувачами освіти компетентностей відповідно до освітньої програми.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професії, базових понять соціально-педагогічної діяльності.

ЗК 11. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми у професійній діяльності.

ЗК 12. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 14. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

Спеціальні компетентності:

СК-5. Здатність до виявлення, соціального інспектування і оцінки потреб вразливих категорій громадян/сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах.

СК-6. Знання і розуміння організації та функціонування системи соціального захисту і соціальних служб.

СК-12. Здатність ініціювати соціальні зміни, які сприяють адаптації та соціалізації осіб у сучасному суспільстві.

СК-20. Здатність до сприяння підвищенню добробуту і соціального захисту осіб, здійснення соціальної допомоги та надання підтримки тим, хто перебуває у складних життєвих обставинах.

Програмні результати навчання:

РН 5. Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки.

РН 13. Використовувати методи соціальної діагностики у процесі оцінювання

проблем, потреб, специфічних особливостей та ресурсів клієнтів.
 РН 14. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна соціальна допомога.
 РН 17. Встановлювати та підтримувати взаємини з особами та сім'ями, іншими фахівцями на підґрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів фахової діяльності.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни – 90 год	
Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12 / 4
семінарські заняття	18 / 6
самостійна робота	60 / 80

Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
V	I 10 Соціальна робота та консультування	третій	вибірковий

Тематика навчальної дисципліни			
Тема	Кількість год.		
	лекції	заняття	сам. роб.
Тема 1. Теоретико-сутнісні характеристики соціальної роботи з людьми похилого віку в умовах територіальної громади.	2/2		5/5
Тема 2. Соціально-психологічні характеристики людей похилого віку.		2	4/6
Тема 3. Мета й завдання соціальної роботи з людьми похилого віку в умовах ТГ.	2		4/6
Тема 4. Створення сприятливих умов для життєдіяльності осіб похилого віку.		2	5/5
Тема 5. Оптимізація системи соціального обслуговування та соціального забезпечення осіб похилого віку.	2	0/2	4/6
Тема 6. Соціально-педагогічний супровід літніх людей.	2/2		4/6
Тема 7. Соціально-педагогічна допомога й підтримка осіб похилого віку.		2	5/6
Тема 8. Активізація особистісного та групового потенціалу людей похилого віку, залучення їх до всіх		2	4/6

сфер життєдіяльності суспільства.			
Тема 9. Забезпечення дотримання прав та свобод осіб похилого віку.		2	4/5
Тема 10. Принципи соціальної роботи з людьми похилого віку.		2	4/5
Тема 11. Шляхи реалізації інформаційних, психологічних, соціально-педагогічних, соціально-медичних та інших послуг у процесі соціальної роботи з людьми похилого віку.		2/2	4/6
Тема 12. Основні форми соціальної роботи з людьми похилого віку: індивідуальна; групова; організація соціально значущої діяльності, зокрема добродійної.	2		4/6
Тема 13. Методики та техніки соціальної роботи з людьми похилого віку: техніки спілкування з клієнтами, техніки виконання конкретних соціально-побутових дій, техніки адаптації, психотехніки та інші.	2	2/2	4/6
Тема 14. Співпраця з громадськими організаціями, фондами, релігійними конфесіями, учнівською та студентською молоддю у ході соціальної роботи з людьми похилого віку.		2	5/6
	ЗАГ.:	12/4	18/6
			60/80

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<p>Згідно Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти в університеті https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/09/poriadok-orhanizatsii-ta-provedennia-otsiniuvannia-uspishnosti-zdobuvachiv-vyshchoi-osvityv.pdf</p> <p>Вид контролю – залік.</p> <p>Максимальна оцінка – 100 балів, з них:</p> <p>45 балів за поточне оцінювання;</p> <p>45 балів – за контрольну роботу;</p> <p>10 балів – за самостійну роботу.</p>
Вимоги до письмових робіт	<p>Виконання письмових завдань, поданих до планів семінарських занять, є обов'язковим складником підготовки до заняття і оцінюються додатково. Письмові роботи повинні виконуватися самостійно й перевірятись під час практичного заняття.</p> <p>Здобувачі вищої освіти виконують контрольну роботу у формі тестування, яке розміщене на сайті дистанційного навчання https://d-learn.pnu.edu.ua (для денної – на занятті, для заочної – за 10 днів до початку сесії).</p>

Семінарські заняття	Семінарські та практичні заняття проводяться з метою формування у студентів умінь і навичок з курсу, комунікації відповідно до сформульованих завдань, складання презентацій та творчих завдань. Попередня підготовка до розгляду питань, активна участь під час обговорення, обов'язкове виконання усіх завдань. Оцінка за такі заняття враховується при виставленні підсумкової оцінки з дисципліни.
Умови допуску до підсумкового контролю	Обов'язкова присутність на заняттях. Активність упродовж семестру, відвідування або відпрацювання усіх семінарських занять упродовж двох тижнів з моменту пропуску заняття або отримання незадовільної оцінки на занятті. Оцінки за поточне тестування, відповіді на семінарських заняттях, виконання контрольної роботи та завдань на самостійне опрацювання.
Підсумковий контроль	Залік.

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи: виконуються з використання цифрових технологій та з посиланнями на джерела (з урахуванням вимог до виду роботи).

Академічна доброчесність: Викладання навчальної дисципліни ґрунтується на засадах академічної доброчесності відповідно до Кодексу честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника <https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/09/Нова-редакція-Кодексу-честі-Прикарпатського-національного-університету-імені-Василя-Стефаника-1.pdf> – сукупності етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання з метою забезпечення довіри до результатів навчання. Студент повинен неухильно дотримуватися правил внутрішнього розпорядку закладу вищої освіти, інших видів політики, передбачених нормативними документами, що регулюють освітній процес у ЗВО.

Студенти зобов'язані дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається Положенням про запобігання та виявлення плагіату у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника <https://cnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/10/Нова-редакція-Положення-про-запобігання-академічному-плагіату.pdf>

Під час виконання письмових завдань слід надавати посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримуватись норм законодавства про авторське право і суміжні права; надавати достовірну інформацію про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

У випадку порушення норм академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- відрахування із закладу освіти;
- позбавлення академічної стипендії;
- позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання.

Відвідування занять: Обов'язкове. Студенти, які навчаються за індивідуальним графіком, мають в повному обсязі виконати додаткові індивідуальні завдання, попередньо узгодивши їх з викладачем. Присутність на модульній контрольній роботі є обов'язковою. У випадку відсутності студента на проміжному контролі з поважної причини, підтвердженої документально, йому призначається інша дата складання модульної контрольної роботи.

Неформальна освіта: Згідно Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/05/02-07.33_2022-polozhennia-pro-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-osvity-v-prykarpatskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-vasylia-stefanyka.pdf

Зараховуються результати неформальної освіти згідно з кількістю годин та тем, які повинні відображати матеріал семінарських занять. Наприклад, 2 години, які були отримані в результаті неформальної освіти, зараховуються як одне семінарське заняття з відповідної теми.

Обов'язковою умовою визнання результатів неформального навчання здобувача в рамках вибіркової складової освітньої програми є відповідність цих результатів рівню освіти, на якому реалізується освітня програма.

Рекомендовані платформи:

українська освітня платформа [Prometheus](#);

безкоштовна освітня платформа [Khan Academy](#);

українська студія онлайн-освіти [EdEra](#);

онлайн-платформа [Coursera](#).

8. Рекомендована література

Базова

1. Агапова О. Старіти? Немає часу! Методичний посібник для освітньої роботи з людьми літнього віку. Київ, 2014. 120 с.
2. Гаркавенко Н. В., Собкова С. І. Соціальна психологія пізньої зрілості : навч. посіб. Чернівці : Чернівець. нац. у-т, 2020. 240 с.
3. Герасимович Є. М., Доній Н. Є., Тополь О. В. Соціальна робота зі спеціальними групами клієнтів : навч. посіб. Чернівці : ЧНТУ, 2015. 153 с.

4. Горещька О. Геронтопсихологія : навч. посіб. Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2017. 210 с.
5. Каркач А., Семигіна Т. Цифрова компетентність людей літнього віку. Таллінн : Teadmus, 2024. 322 с.
6. Коваленко О. Г. Міжособистісне спілкування осіб похилого віку: психологічні аспекти : монографія. Київ : Інститут обдарованої дитини, 2015. 456 с.
7. Коваленко О., Лук'янова Л., Помиткін Е., Московець Л. Психологія людей літнього віку : навч. посіб. / Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. Київ : Вид-во ТОВ «Геопринт», 2021. 288 с.
8. Коляда Н. М., Коляда Т. В. Соціальна геронтологія : навч. посіб. Умань : ТОВ Візаві, 2024. 64 с.
9. Кухта М. П. Соціальний потенціал людей старшого віку в Україні : монографія. Київ : КНУКіМ, 2018. 304 с.
10. Мацкевіч Ю. Р. Соціальна робота з людьми похилого віку : [навч. посіб.] / Державний вищий навчальний заклад «Запорізький національний університет» Міністерства освіти і науки України. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2014. 339 с.
11. Чайковська В. В. Основи догляду за людьми літнього віку : метод. посіб. Київ : МБФ «Карітас України», 2022. 177 с.

Додаткова

12. Балдинюк О. Особливості соціальної роботи з людьми похилого віку. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2018. Вип. 1. С. 12–17.
13. Балогова Б. Ковальчук Ю. (2022). Особливості проблематики старіння в контексті соціальної підтримки людей поважного віку. *Social Work and Education*. 2022. № 9 (3). С. 331–339. <https://doi.org/10.25128/2520-6230.22.3.1>
14. Гладченко І. В., Супрун М. О. Опіка та повага до літніх людей як запорука їхнього психічного здоров'я. *Педагогічний вісник*. 2016. № 4 (40). С. 44–47.
15. Дьомкін О., Коляда Т. Внутрішньо переміщені особи похилого віку як об'єкт соціальної роботи в умовах воєнного стану. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2024. № 2 (13). С. 38–47. [https://doi.org/10.31499/2618-0715.2\(13\).2024.316696](https://doi.org/10.31499/2618-0715.2(13).2024.316696)
16. Житинська М. О. Основні характеристики соціально-педагогічної підтримки життєдіяльності людей похилого віку в умовах територіального центру соціального обслуговування. *Соціальна робота: теорія та практика*. 2017. № 18. С. 44–52.
17. Лях Т., Кузнецов М. Похилий вік як фактор вразливості у період воєнного часу. *Ввічливість. Humanitas*. 2024. Вип. 2. С. 80–85. <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.2.12>
18. Мадридський міжнародний план дій з проблем старіння. URL: <http://ods-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/397/53/PDF>
19. Мацкевіч Ю. Соціальна робота з людьми похилого віку в умовах

- глобального старіння. *Ввічливість. Humanitas*. 2024. Вип. 3. С. 84–92. <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.3.12>
20. Николаєва В., Малярчук Н. Упровадження реформи деінституціалізації соціального обслуговування людей літнього віку в Україні: виклики сьогодення. *Ввічливість. Humanitas*. 2024. Вип. 1. С. 68–73. <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.1.10>
21. Павелків Р. В. Геронтопсихологія. Медико-біологічні та соціально-психологічні аспекти старіння. Київ : Центр навчальної літератури, 2020. 476 с.
22. Помиткін Е. О., Рибалка В. В. Геронтопсихологія навчання особистості похилого віку: навч. посіб. Київ : Талком, 2020. 184 с.
23. Рябошапка О. Соціальне забезпечення людей похилого віку: міжнародний досвід. *Ввічливість. Humanitas*. 2022. Вип. 1. С. 168–173. <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.1.24>
24. Сабат Н. В., Гошовська М. І. Подолання відчуття самотності людей похилого віку засобами соціальних комунікацій. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 46. С. 198–202.
25. Сабат Н. В., Гошовська М. Феномен самотності в людей похилого віку. *Теоретичні, методичні та практичні проблеми соціальної роботи : збірник тез доповідей учасників VII Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Івано-Франківськ, 19 травня 2022 р. / за ред. Г. Й. Михайлишин, І. В. Кулик; упоряд. : Н. В. Сабат, Н. І. Сабат. Івано-Франківськ, 2022. С. 100–104.*
26. Сабат Н. І., Пундор І. Люди похилого віку як соціальна спільність. *Теоретичні, методичні та практичні проблеми соціальної роботи : збірник тез доповідей учасників VII Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Івано-Франківськ, 19 травня 2022 р. / за ред. Г. Й. Михайлишин, І. В. Кулик; упоряд. : Н. В. Сабат, Н. І. Сабат. Івано-Франківськ, 2022. С. 117–120.*
27. Сабат Н. В., Чернецька В. Соціально-педагогічна підтримка людей похилого віку: теоретичні засади проблеми. *Теоретичні, методичні та практичні проблеми соціальної роботи : тези доповідей V Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної конференції, 24 квітня 2020 р. Івано-Франківськ : НАІР, 2020. С. 146–151.*
28. Семигіна Т., Каркач А. Герагогіка: сприяння активному старінню через освіту та соціальну інтеграцію. *Ввічливість. Humanitas*. 2024. Вип. 4. С. 68–73. <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.4.9>
29. Сопко Р. І. Здорове старіння і потреби людей похилого віку в умовах деприваційної бідності. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія: соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. Харків, 2018. Вип. 40. С. 115–119.*
30. Сопко Р. І. Потреби людей похилого віку в умовах трансформації соціального обслуговування. *Актуальні питання соціології і соціальної*

роботи та професійної підготовки фахівців / ред. І. В. Козубовська, Ф. Ф. Шандор. Ужгород : Ужгородський національний університет, 2016. С. 286–301.

31. Сопко Р. І. Система потреб людей похилого віку (специфіка і сутність). *Грані*: науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Дніпро, 2016. № 10 (138). С. 86–92.

32. Ушакова І. М. Геронтопсихологія : підручник / Міністерство освіти і науки України, Національний університет цивільного захисту України. Харків : ХНАДУ, 2014. 234 с.

Викладач _____ Надія САБАТ, доцент кафедри соціальної педагогіки
та соціальної роботи